

نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۹، شماره پیاپی ۳۴، پاییز ۱۳۹۷

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

<http://jupm.miau.ac.ir>

## سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهرها (مطالعه موردی: شهر بوشهر)

کرامت‌اله زیاری<sup>۱</sup>: استاد گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

احمد پوراحمد: استاد گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

حسین حاتمی نژاد: دانشیار گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

علی باستین: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

پذیرش: ۱۳۹۷/۴/۲۰

صص ۱۸-۱

دریافت: ۱۳۹۷/۲/۱۰

### چکیده

وجود مسائل و مشکلات ناشی از رشد سریع شهرنشینی در کشور و عدم امکان مدیریت جامعه شهری با ابزارها و شیوه‌های سنتی موجود، ضرورت تغییر در شیوه مدیریت و اداره شهرها را دو چندان کرده است. این تغییر با استفاده از رویکرد حکمروایی خوب شهری قابل تحقق است. رویکرد مذکور باعث افزایش پایداری، کیفیت زندگی و مطلوبیت زیست در شهرها می‌گردد. هدف این پژوهش ارزیابی تأثیر حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهر بوشهر می‌باشد. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. به منظور گردآوری داده‌های موردنیاز پژوهش، از دو شیوه تحلیل اسنادی و پیمایش بهره گرفته شده است. ابزار پژوهش، پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری پژوهش ساکنان شهر بوشهر با جمعیت ۲۲۳۵۰۴ نفر است که ۴۴۶ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردیده است. بر اساس نتایج اسنادی، شاخص‌های پژوهش در بخش حکمروایی خوب شهری شامل شفافیت، کارایی و اثربخشی، عدالت، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، مشارکت و اجماع محوری می‌باشد و شاخص‌های زیست‌پذیری شهری نیز شامل آموزش عمومی، تفریحات و اوقات فراغت، مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی، امنیت فردی و اجتماعی، پیوستگی و تعلق مکانی، مشارکت و همبستگی، کالاهای مصرفی، اشتغال و درآمد، مسکن، امکانات و خدمات زیربنایی، حمل‌ونقل، آلودگی، کیفیت بصری (چشم‌انداز) و کیفیت فضای سبز هستند که رابطه آنها با استفاده از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره تحلیل گردیده است. نتایج نشان داد که وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری در شهر بوشهر نامطلوب می‌باشند. همچنین بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری شهری رابطه ضعیف تا متوسطی وجود دارد. نتایج رگرسیون چندمتغیره نیز نشان‌دهنده تأثیر متوسط و معنادار شاخص‌های حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهر بوشهر است. از بین شاخص‌های ۸ گانه حکمروایی خوب شهری، شاخص‌های شفافیت، عدالت و مسئولیت‌پذیری، با ضریب بتای ۰/۶۰۷، ۰/۵۹۳ و ۰/۵۱۳ به ترتیب بیشترین تأثیر را بر زیست‌پذیری شهر بوشهر دارند.

واژگان کلیدی: مدیریت شهری، حکمروایی خوب شهری، زیست‌پذیری شهری، بوشهر.

<sup>۱</sup>: نویسنده مسئول: zayyari@ut.ac.ir، ۰۹۱۲۱۲۶۰۶۰۲

## بیان مسأله:

رشد جمعیت شهری و شهرنشینی قبل از فرآیند برنامه‌ریزی شهری در ایران، شهرها را به شدت از معیارهای زیست‌پذیری و استانداردهای زندگی دور کرده است. در این میان، مشکلاتی دیگر کیفیت زندگی و به تبع آن زیست‌پذیری در شهرها را به شدت کاهش می‌دهد (ساسان‌پور، ۱۳۹۲: ۲). گسترش چشمگیر شهرنشینی در سال‌های اخیر، مسائل و مشکلاتی را موجب شده است که مدیریت شهری امروزی قادر نخواهد بود به روش‌های سنتی و معمول گذشته این مشکلات را حل کرده و در ارائه خدمات یک‌سویه موفقیتی به دست آورد. (برک پور و اسدی، ۱۳۸۸: ۶۷-۳۵). علیرغم پیشینه طولانی شهرنشینی و وجود الگوهای سنتی اداره مشارکتی شهرها در ایران، پیروی از الگوهای متمرکز برنامه‌ریزی و مدیریت شهری در دوره‌ی معاصر، امکان دخالت و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر را به آن‌ها نداده است. این در حالی است که روزه‌روز بر پیچیدگی مسائل شهری و تنوع نیازهای شهروندان افزوده شده، در چنین شرایطی نظام مدیریت شهری به منظور کاستن از آثار زیانبار گسترش شهرنشینی و همچنین برای مقابله با دشواری‌های اداره شهرها در جستجوی راه‌هایی برای تسهیل اداره امور شهرها بوده است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۲). در میان رویکردهای گوناگون در عرصه‌ی مدیریت شهری، حکمروایی خوب شهری از مطرح‌ترین رویکردهاست. این الگو در زمان حاضر در مجامع بین‌المللی و محافل کارشناسی تنها راه خروج از بن‌بست فقر و توسعه‌نیافتگی شهرها تلقی می‌شود و مدیریت شهری چاره‌ای جز اجرای آن ندارد. بنابراین در حال حاضر رویکردی که به عنوان اثربخش‌ترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت شهری معرفی می‌شود «حکمروایی خوب شهری» می‌باشد (رشیدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴۹).

نیم نگاهی به وضعیت مدیریت شهری در ایران نشان می‌دهد مدیریت شهری مدام از مدیریت سیستمی فاصله گرفته و در گرداب مدیریت بخشی افتاده و از روند شهرنشینی و مسائل حاصل از آن عقب‌مانده و در دیدگاه‌های از بالا به پایین گرفتار شده است (تقوایی، ۱۳۸۸: ۳). محیط شهری پیچیده، پویا و متنوع، مستلزم ظرفیت بالای مدیریت است که حکمرانی خوب شهری قابلیت فراهم کردن آن را دارد (صالحی، ۱۳۹۲: ۴۷). برای گذر از معضلات مدیریت مناطق شهری، نیاز به درک معنای حکمرانی خوب و توسعه مکانیسم‌های در ارتباط با آن می‌باشیم (Lockwood, 2010, 755) حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر، نحوه‌ی ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز دارد (نوری و همکاران، ۱۳۸۹: ۶) با توجه به اینکه حکمروایی خوب شهری منجر به پایداری می‌گردد و زیست‌پذیری یکی از ویژگی‌های پایداری شهری است بنابراین حکمروایی خوب شهری به عنوان عامل مؤثر بر ارتقا زیست‌پذیری تلقی می‌گردد.

مشکلات ناشی از رشد جمعیت و مهاجرت، ظرفیت محدود تأمین اشتغال، مسکن، زیرساخت‌ها و ارائه خدمات شهری، محدودیت توسعه فیزیکی به لحاظ موقعیت شبه‌جزیره‌ای آن و استقرار نیروگاه اتمی و حفظ حریم آن در توسعه شهر، وجود بافت‌های فرسوده و حاشیه‌نشین، عدم تعادل در توزیع خدمات در سطح مناطق و محلات، استقرار کاربری‌های ناسازگار نظیر پایگاه‌های هوایی و دریایی و پادگان‌های نظامی، تفاوت زیاد سطوح و سرانه کاربری‌ها در محلات شمالی و جنوبی در ۲ منطقه شهری، قرارگیری بندرگاه و اسکله تجاری در مجاور بافت مسکونی، توسعه منفصل شهری و ... زیست‌پذیری و پایداری را در شهر بوشهر تحت تأثیر قرار داده و کیفیت زندگی شهروندان را تنزل داده است. این عوامل متأثر از مدیریت برنامه‌ریزی شهری است که عدم تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب شهری، مسائل را تشدید خواهد کرد. این پژوهش قصد دارد تا ضمن سنجش وضعیت شاخص‌های حکمروایی و زیست‌پذیری، تأثیر حکمروایی خوب شهری را بر زیست‌پذیری شهر بوشهر مورد ارزیابی قرار دهد و در پایان پیشنهادهای جهت تقویت شاخص‌های حکمروایی و ارتقا زیست‌پذیری ارائه

دهد. هدف اصلی پژوهش، ارزیابی تأثیر حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهر بوشهر می‌باشد. بدین منظور و در جهت انجام تحقیق سؤالات و فرضیه‌های زیر مطرح می‌شود:

وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر بوشهر چگونه است؟

وضعیت شاخص‌های زیست پذیری شهری در شهر بوشهر چگونه است؟

میزان همبستگی بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با زیست پذیری در شهر بوشهر چقدر است؟

میزان تأثیر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری در شهر بوشهر چقدر است؟

وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر بوشهر نامناسب است.

وضعیت شاخص‌های زیست پذیری شهری در شهر بوشهر مطلوب نیست.

میزان همبستگی بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با زیست پذیری در شهر بوشهر بالا است.

شاخص‌های حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهر بوشهر تأثیر زیادی دارند.

### مفاهیم و مبانی نظری:

**زیست‌پذیری شهری:** جایگاه اولیه شکل‌گیری مطالعات زیست‌محیطی، مؤسسه تکنولوژی ماساچوست و پس از آن دانشگاه کالیفرنیا در برکلی بود که هر دو برای مدت‌های طولانی از مراکز مهم تمرکز بر مطالعات زیست‌پذیری به شمار می‌آمدند. کارهای کوین لینچ در MIT ابتدا برای شناخت اجزاء شهر خاطره‌انگیز و بعدها بر معرفی مجموعه‌ای از ابعاد کارایی شهری - سرزندگی، دسترسی، نظارت و عدالت را می‌توان از پیشروترین اقدامات صورت گرفته در این رویکرد دانست. (LYNCH, 1961, 1981). اصطلاح زیست‌پذیری اشاره به درجه تأمین ملزومات یک جامعه بر مبنای نیازها و ظرفیت‌های افراد آن جامعه دارد. یک جامعه غیرزیست‌پذیر به نیازهای افراد آن بی‌اعتناست و به خواسته‌های آن‌ها احترام نمی‌گذارد. (VEENHOVEN, 1995:12). زیست‌پذیری اشاره به کیفیت زیست‌محیطی و اجتماعی یک ناحیه دارد که به‌وسیله ساکنان، شاغلان و بازدیدکنندگان آن ناحیه مورد ادراک قرار می‌گیرد (www.vtppi.org, 2004).

زیست‌پذیری، به یک سیستم شهری که در آن به سلامت اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و روانی همه ساکنانش توجه شده است، اطلاق می‌گردد. اصول کلیدی که به این مفهوم استحکام می‌بخشد شامل: برابری، عدالت، امنیت، مشارکت، تفریح و قدرت بخشیدن است (Cities plus, 2003:21) در بسیاری از متون مفهوم زیست‌پذیری با کیفیت زندگی به صورت مترادف بیان شده است. کیفیت زندگی که به وسیله شهروندان یک شهر تجربه می‌شود با توانایی آن‌ها برای دسترسی به زیرساخت‌ها، غذا، هوای پاک، مسکن ارزان‌قیمت، اشتغال مؤثر، فضای سبز و پارک‌ها گره خورده است. زیست‌پذیری نیز به عنوان کیفیت زندگی تجربه شده توسط ساکنان یک شهر یا یک منطقه تعریف می‌شود. در چنین زمینه‌ای، پایداری عبارت است از توانایی تقویت کیفیت زندگی که ما برای آن ارزش قائلیم (Timmer seymora 2005, 2). زیست‌پذیری اشاره به فرصت‌هایی دارد که برای همه اجتماعات محلی با اندازه‌های مختلف وجود دارد و آن‌ها را تبدیل به مکان‌های بهتری برای کار، زندگی و رشد خانواده می‌نماید (national association of regional councils, 2010: 1). دپارتمان حمل‌ونقل ایالات متحده آمریکا (۲۰۱۰) زیست‌پذیری را چنین تعریف کرده است: سرمایه‌گذاری در حمل‌ونقل، خدمات و مسکن مناسب به نحوی که دسترسی مناسب و کافی به آن‌ها از طریق گزینه‌های جایجایی پایدار و سازگار با محیط‌زیست مهیا باشد. زیست‌پذیری به سیستم شهری اطلاق می‌شود که به ارتقاء خوشبختی ذهنی، اجتماعی و فیزیکی و توسعه ساکنانش توجه دارد و اصول کلیدی آن عدالت، کرامت، دسترسی، تعامل، مشارکت و توانمندسازی می‌باشد (سانگ، ۲۰۱۱: ۳). زیست‌پذیری در معنای اصلی و کلی خود به مفهوم

دستیابی به قابلیت زندگی است و در واقع همان دستیابی به کیفیت برنامه‌ریزی شهری خوب یا مکان پایدار است. پیرامون مفهوم زیست‌پذیری بحث‌های گسترده‌ای در مورد پایداری، حمل‌ونقل، محیط‌های سرزنده، ابعاد مختلف جامعه و ... می‌شود که نشان می‌دهد دستیابی به زیست‌پذیری شهری که به آن شهر موفق نیز می‌گویند، از طریق سرزندگی (محیطی)، پایداری اکولوژیکی، حل معضلات اجتماعی (فقر، اختلاف طبقاتی و ...)، اقتصادی (بیکاری، اعتیاد و ...)، زیست‌محیطی (کاهش آلودگی و ...) و فرهنگی (بی‌سوادی و ...) حاصل می‌شود. به‌طورکلی تعریف زیست‌پذیری و اجتماع زیست‌پذیر شامل مجموعه متنوعی از موضوعات مختلف است که به‌وسیله یک سری اصول راهنما بیان می‌شوند: دسترسی، برابری و مشارکت که مفاهیم مربوط به زیست‌پذیری بر مبنای آن‌ها شکل می‌گیرند. کیفیت زندگی شهروندان به میزان دسترسی آن‌ها به زیرساخت‌ها (حمل‌ونقل، ارتباطات، آب و بهداشت) غذا، هوای پاک، مسکن مناسب، شغل راضی‌کننده و فضای سبز و پارک‌ها بستگی دارد. زیست‌پذیری یک سکونتگاه همچنین به میزان دسترسی ساکنان آن به مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری در جهت تأمین نیازهایشان بستگی دارد (timmer et al, 2005, p 10).

زیست‌پذیری معمولاً با سه قلمرو اصلی مشخص می‌شود: کیفیت محیطی، تسهیلات محلی و بهزیستی فردی (Lennard and Lennard, 1995). همچنین مسکن، اشتغال، تفریحات، نظافت و امنیت، قلمروهای زیست‌پذیری در مطالعه هاولی و همکاران است (Howley et al, 2009: 855). عوامل مؤثر در زیست‌پذیری عبارت هستند از: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های موجود حمل‌ونقل عمومی، بهبود امنیت حمل‌ونقل، افزایش تعداد نقاط دارای دسترسی به حمل‌ونقل عمومی و توسعه سلامت از طریق فراهم آوردن شرایط حرکت پیاده و دوچرخه، حفاظت از محیط‌زیست، حفاظت از موجودی‌های تاریخی و فرهنگی (STPP, 2006:45). چارلز لاندری (۲۰۰۴) نه معیار مؤثر را برای شناسایی یک شهر زیست‌پذیر برمی‌شمارد که عبارت‌اند از: تراکم مفید افراد، تنوع، دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، خلاقیت، ارتباط و تشریک‌مساعی، ظرفیت سازمانی و رقابت. او معتقد است که امروز شهرها دچار بحران‌هایی شده‌اند که خروج از این بحران‌ها به سختی اتفاق می‌افتد. او تأکید می‌کند برای داشتن شهری سالم و به‌دوراز هیاهو باید نه معیار بالا را در صدر دستیابی به برنامه‌های شهری قرار دهیم (Landry, 2000: 4). زیست‌پذیری به معنای توان و قابلیت یک مکان برای تأمین نیازهای زیستی ساکنان اعم از مادی و غیرمادی در جهت ارتقای کیفیت زندگی و ایجاد بستر شکوفایی توانمندی‌های عموم شهروندان است (خراسانی، ۱۳۹۵: ۱۱).

**حکمروایی خوب شهری:** حکمروایی خوب شهری، یکی از چهارمشخصه‌ی توسعه پایدار و از ابزارهای آن به حساب می‌آید که از دهه‌ی ۱۹۸۰ به بعد در ادبیات توسعه، مطرح شده است. بر اساس این مشخصه، کشورهای درحال توسعه در راستای استقرار و نهادینه‌سازی جامعه مدنی و مشارکت اجتماعی، امور، برنامه‌ها و فعالیت‌های پیشرو را تعریف و تدوین می‌کنند؛ لذا هدف حکمروایی خوب، توسعه‌ی انسانی پایدار و در کنار آن، ایجاد شهری پایدار است که در آن، ضمن تأکید بر توجه به کاهش فقر، ایجاد اشتغال و رفاه پایدار، حفاظت و تجدید حیات محیط‌زیست و رشد و توسعه‌ی زنان، رویکرد فراهم ساختن بستر مناسب جهت مشارکت و اهمیت برنامه‌ریزی مشارکتی برای توسعه و اداره‌ی شهر، ایجاد حس شهروندی و شفافیت در برنامه‌ها اهمیت بسیار دارد. در این حکمروایی، شراکت و تعامل میان سه رکن اصلی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی در انجام پروژه‌ها و برنامه‌ها و فعالیت‌ها ضروری و لازم می‌باشد (شکوهی و مؤمنی، ۱۳۹۲: ۲).

برایان مک لاین اولین نظریه‌پرداز است که در سال ۱۹۷۳ مفهوم حکمروایی خوب را مطرح کرد (کاظمیان، ۱۳۸۶: ۵). از نظر او، حکومت شهری باید نسبت به روندهای تغییر در شهر پاسخگوتر باشد، اقداماتش با مسائل شهری و تحول آن‌ها متناسب‌تر باشد، نسبت به اجتماع، مسئول و پاسخگوتر و به‌عنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی بهتر عمل کند و سرانجام نقش مهمی در پیش‌بینی، کشف و استقبال از آینده ایفا کند (برک‌پور ۱۳۸۸: ۲۴) در مجموع حکمروایی خوب شهری

را می‌توان شیوه و فرایند اداره امور شهری با مشارکت و تعامل سازنده‌ی سه بخش دولتی، خصوصی و مدنی به‌منظور نیل به شهر سالم، باکیفیت و قابلیت زندگی بالا و توسعه پایدار شهری تعریف کرد (هابیتات، ۲۰۰۱: ۳۷۲). ابهامات فراوانی درباره معنای حکمرانی خوب وجود دارد که می‌تواند در نتیجه زیاد استفاده شدن این واژه در معناهای متفاوت باشد. بنابراین حکمرانی خوب هم یک‌روند است و هم یک نتیجه. یک تناسب اورژانسی است از سیستم پیچیده‌ای که شامل حکمرانی است (Aubut, 2004, 8). حکمرانی خوب شهری، کلید تعیین‌کننده رشد اقتصادی، پیشرفت اجتماعی و در کل دستیابی به توسعه مناسب در شهرها (خصوصاً در شهرهای کشورهای فقیر و یا با درآمد کم) در نظر گرفته می‌شود. دبیر کل سابق سازمان ملل متحد کوفی عنان می‌گوید: حکمرانی خوب شهری، شاید تنها و مهم‌ترین فاکتور برای از بین بردن فقر و ارتقا سطح توسعه و مدیریت شهر است، چراکه یک انعکاس آماده از نیازمندی‌های جامعه است. مطالعات صورت گرفته در سال‌های اخیر نشان داده است که نظریه حکمرانی خوب شهری توانسته است کارآمد باشد و در میان سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان مختلف، اعتبار مناسبی را به دست آورد (Cook, Kothari, 2001, 106; loven et al., 2004, 307; Kim et al., 2005, 648).

برنامه توسعه سازمان ملل متحد توضیح می‌دهد که حکمرانی خوب شهری تمرینی است برای ارتقاء مدیریت سازمانی در شهرهای یک کشور، که می‌تواند موجب بهبود سایر سطوح مدیریتی کشور شود. حکمرانی خوب شهری شامل مکانیسم پیچیده‌ای از فرایندهای نهادی است که شهروندان، بخش خصوصی و همچنین دولت، منافع خودشان را در آنجا بیان و تفاوت‌هایشان را به میان می‌گذارند و حقوق شرعی و تعهداتشان را درک می‌کنند (UNDP, 1997). حکمروایی شهری در واقع رهیافتی ساختار شکنانه به برنامه ریزی توسعه شهری دارد و با مشارکت و کنش متقابل میان بازیگران اصلی مدیریت شهری یعنی جامعه مدنی، حکومت و بازار و بخش خصوصی شکل گرفته است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۹). از لحاظ تاریخی مفهوم حکمرانی به‌اندازه تمدن بشری قدمت دارد و بسته به سطح آن (ملی، منطقه‌ای و محلی) مجموعه‌ای از بازیگران رسمی و غیررسمی را که بر جریان تصمیم‌گیری تأثیرگذار هستند در برمی‌گیرد. یک مبنای اساسی برای ویژگی‌های حکمرانی خوب، شاخص‌هایی هستند که توسط برنامه توسعه سازمان ملل و بانک جهانی مطرح شده‌اند (برک پور و اسدی، ۱۳۹۰: ۱۹۱-۱۸۸). هدف از حکمروایی شهری تقویت فرآیند توسعه شهری است به‌گونه‌ای که در جامعه، زمینه و محیط مناسبی برای زندگی راحت و کارآمد شهروندان، به‌تناسب ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی آنان فراهم شود. در مباحث گذشته به مفاهیم و روند شکل‌گیری حکمروایی شهری پرداخته شد که با توجه به روند ذکر شده بر پایه مفاهیم می‌توان اهداف کلان زیر را برای حکمروایی شهری بیان نمود:

- باز ساخت جامعه مدنی برای تقویت و اعتلای بیشتر سازمان‌ها، نهادها و جوامع محلی

- کاهش فقر و جدایی‌گزینی‌های اجتماعی، قومی و فرهنگی در شهرها

- افزایش مشارکت و مداخله افراد و صاحبان منافع در فرآیندهای سیاسی درون شهرها (کاظمیان، ۱۳۸۶: ۶).

حکمروایی خوب شهری به طور خاص‌تر نیز اهداف عملیاتی از قبیل کاهش فساد، بهبود کیفیت معاش و افزایش امکان زندگی برای همه‌ی شهروندان، حفظ دموکراسی، ایجاد فرصت و امکان برای مردم به‌منظور نشان دادن خواسته‌ها و آمالشان در زندگی، اعتلای امنیت، برابری و پایداری را دنبال می‌کند (رهنمایی و کشاورز، ۱۳۸۹: ۴۵).

روش تحقیق:

هدف از این تحقیق، ارزیابی تأثیر حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهر بوشهر می‌باشد. جهت تحقق این هدف، ابتدا با مرور تحقیقات مرتبط با حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری شاخص‌های مناسب تدوین شده‌اند. شاخص‌های حکمروایی خوب شهری شامل شفافیت، کارایی و اثربخشی، عدالت اجتماعی، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، مشارکت و اجماع محوری می‌باشد و شاخص‌های زیست‌پذیری شهری شامل آموزش عمومی، تفریحات و اوقات فراغت، مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی، امنیت فردی و اجتماعی، پیوستگی و تعلق مکانی، مشارکت و همبستگی، کالاهای مصرفی، اشتغال و درآمد، مسکن، امکانات و خدمات زیربنایی، حمل‌ونقل، آلودگی، کیفیت بصری (چشم‌انداز) و کیفیت فضای سبز می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش ساکنان شهر بوشهر می‌باشد. با توجه به جمعیت ۲۲۳۵۰۴ نفری با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای دستیابی به نتایج بهتر و اینکه حداقل تعداد پرسشنامه در محلات به ۱۰ نفر برسد ۴۴۶ پرسشنامه تکمیل گردید. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. ابزار پژوهش پرسشنامه است. به منظور به دست آوردن اعتبار ابزار سنجش، پرسشنامه طراحی شده پیش از ارائه در اختیار چندین نفر از افراد صاحب‌نظر در این موضوع قرار گرفت که مورد تأیید واقع شد. جهت به دست آوردن پایایی از ضریب آلفای کرونباخ و به منظور بررسی وضعیت نرمال بودن داده‌ها نیز از آزمون کولموگوروف و اسمیرونف بهره گرفته شده است. در این آزمون اگر مقدار سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ باشد فرض نرمال بودن داده‌ها رد می‌شود و اگر بالاتر از ۰,۰۵ باشد فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود. نتیجه آزمون نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری (sig) ۰,۶۲۰ است بنابراین فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود. جهت تحلیل داده‌های گردآوری شده از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون در نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شد. با توجه به جدول شماره ۱ نتایج آزمون آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که پایایی تمام شاخص‌ها بالاتر از ۰,۷ می‌باشد و مورد تأیید می‌باشد.

جدول ۱- ضریب آلفای شاخص‌های تحقیق

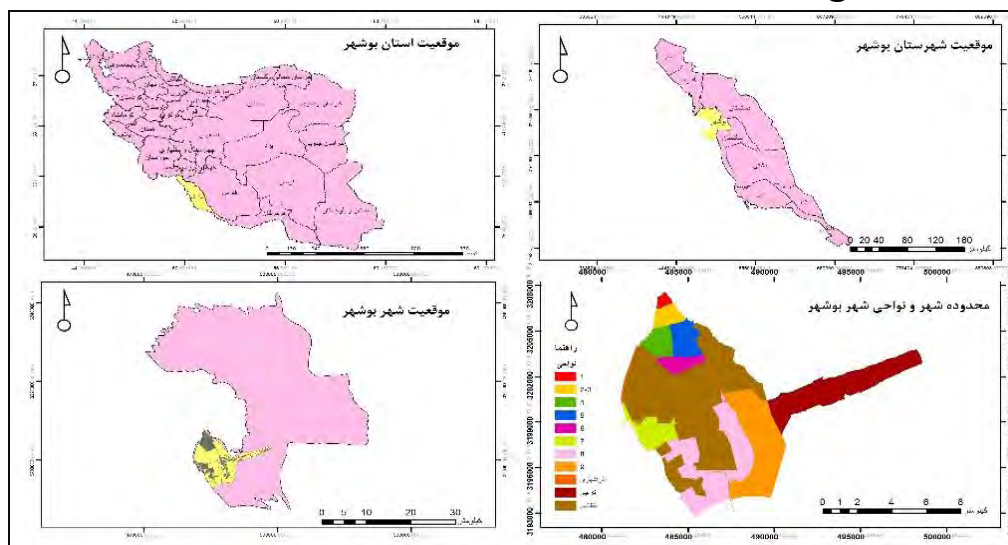
متغیر	بعد	شاخص	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
زیست پذیری	اجتماعی	آموزش عمومی	۶	۰,۹۳۷
		تفریحات و اوقات فراغت	۷	۰,۹۳۰
		مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی	۶	۰,۹۳۱
		امنیت فردی و اجتماعی	۶	۰,۹۳۴
		پیوستگی و تعلق مکانی	۵	۰,۹۳۵
		مشارکت و همبستگی	۵	۰,۹۳۲
	اقتصادی	کالاهای مصرفی	۵	۰,۹۳۲
		اشتغال و درآمد	۴	۰,۹۳۱
		مسکن	۵	۰,۹۳۲
		امکانات و خدمات زیربنایی	۷	۰,۹۳۲
زیست محیطی	حمل و نقل	۸	۰,۹۲۹	
	آلودگی	۶	۰,۹۳۱	
	کیفیت بصری (چشم‌انداز)	۵	۰,۹۳۰	
حکمرانی خوب شهری	کیفیت فضای سبز	۳	۰,۹۳۰	
	شفافیت	۵	۰,۹۲۸	
	کارایی و اثربخشی	۵	۰,۹۳۰	
	عدالت اجتماعی	۵	۰,۹۲۹	
	قانونمندی	۵	۰,۹۳۰	
	مسئولیت پذیری	۵	۰,۹۳۰	
	پاسخگویی	۵	۰,۹۲۹	
	مشارکت	۵	۰,۹۲۸	
	اجماع محوری	۵	۰,۹۳۰	
	کل			۱۱۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷.

**محدوده مورد مطالعه:**

شهر بوشهر مرکز استان بوشهر در ۲۸ درجه و ۵۹ دقیقه عرض جغرافیایی و ۵۰ درجه و ۵۱ دقیقه طول جغرافیایی، در جنوب غربی ایران قرار دارد (شکل شماره ۱). این شهر به صورت شبه‌جزیره و از سه جهت به دریا منتهی می‌شود و تنها از قسمت شرقی آن از طریق محور بوشهر- شیراز با خشکی ارتباط دارد. شبه‌جزیره بوشهر در ساحل شمالی خلیج فارس با ابعاد تقریبی ۲۰ کیلومتر در ۸ کیلومتر استقرار یافته است. شهر بوشهر براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ با جمعیت ۲۲۳۵۰۴ نفر، بزرگ‌ترین شهر استان بوشهر است که نرخ رشد سالانه جمعیت آن در حدود ۱/۴ درصد می‌باشد. این شهر در حدود ۸۲۹۶ هکتار وسعت دارد که حدود ۲۱۰۲ هکتار (۲۵ درصد) به اراضی شهری و ۶۱۹۳ هکتار (۷۵ درصد) به سایر اراضی (اراضی دایر و متروکه، اراضی نظامی، شوره زار، بوته‌زار، مسیل و مانداب و ...) اختصاص دارد. متوسط ارتفاع از سطح دریا ۱۸ متر، میانگین بارش سالانه ۲۲۰ میلی‌متر، متوسط دمای سالانه ۲۵ درجه سانتی‌گراد و متوسط رطوبت سالانه نیز ۶۵ درصد است.

آب و هوای شهر بوشهر از نوع گرم و مرطوب ساحلی است که محدودیت‌های عمده‌ای را برای محیط‌زیست انسانی به وجود می‌آورد و موجب کاهش سطح آسایش شهروندان می‌شود.



شکل ۱- نقشه موقعیت جغرافیایی شهر بوشهر

#### یافته‌های تحقیق:

#### یافته‌های توصیفی پاسخگویان:

در جدول شماره ۲ مشخصات ۴۴۶ پاسخ دهنده ارائه شده است. از مهم‌ترین ویژگی‌های آن سهم بالای پاسخگویان با سابقه سکونت ۲۰ سال به بالا است که درک کاملی از وضعیت زیست‌پذیری و حکمروایی شهری ناشی از تجربه کیفیت زندگی در شهر را دارند. همان‌طور که در جدول شماره ۲ مشخص است ۱۷ درصد از پاسخگویان در طبقه ۲۰ تا ۳۰ سال ۴۷ درصد در طبقه ۳۱ تا ۴۰ سال، ۲۷ درصد در طبقه ۴۱ تا ۵۰ سال و ۸٫۵ درصد در طبقه سنی ۵۱ به بالا قرار گرفته‌اند. از بین ۴۴۶ نفر نمونه آماری ۲۲۹ نفر مرد (۶۷ درصد) و ۱۴۷ نفر زن (۳۳ درصد) به سؤالات پاسخ داده‌اند. از نظر وضعیت شغلی، ۳۳۹ نفر دولتی، ۸۵ نفر آزاد و ۲۲ نفر بیکار بوده‌اند. در مؤلفه تحصیلات، ۳٫۴ درصد زیردیپلم، ۲۰٫۴ درصد فوق دیپلم، ۴۴٫۸ درصد لیسانس و ۳۱٫۴ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند. بررسی مؤلفه مسکن نشان می‌دهد که ۲۸۷ نفر (۶۴٫۳ درصد) دارای مسکن شخصی، ۱۰۴ نفر (۲۳٫۳ درصد) دارای مسکن اجاره‌ای و ۵۵ نفر (۱۲٫۴ درصد) در طبقه سایر قرار گرفته‌اند. از لحاظ مدت سکونت، ۳۰ نفر کمتر از ۵ سال، ۶۴ نفر ۵ تا ۱۰ سال، ۸۱ نفر ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۷۱ نفر نیز بالای ۲۰ سال در شهر بوشهر سکونت داشته‌اند. وضعیت درآمد پاسخگویان در ۶ دسته ارائه شده است که ۲۳ نفر بدون درآمد، ۳۴ نفر زیر یک میلیون، ۱۵۷ نفر یک تا دو میلیون، ۱۵۶ نفر ۲ تا ۳ میلیون، ۶۱ نفر ۳ تا ۴ میلیون و ۱۵ نفر بیش از ۴ میلیون درآمد داشته‌اند. حدود ۷۰ درصد از پاسخگویان از درآمدی بین ۱ تا ۳ میلیون تومان برخوردار بوده‌اند.



جدول ۲- مشخصات پاسخگویان

مؤلفه توصیفی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
سن	۳۰-۲۰	۷۷	۱۷,۳
	۴۰-۳۱	۲۱۰	۴۷,۱
	۵۰-۴۱	۱۲۱	۲۷,۱
جنس	۵۱ به بالا	۳۸	۸,۵
	مرد	۲۹۹	۶۷
شغل	زن	۱۴۷	۳۳
	دولتی	۳۳۹	۷۶
	آزاد	۸۵	۱۹,۱
تحصیلات	بیکار	۲۲	۴,۹
	زیر دیپلم	۱۵	۳,۴
	فوق دیپلم	۹۱	۲۰,۴
	لیسانس	۲۰۰	۴۴,۸
مسکن	فوق لیسانس و بالاتر	۱۴۰	۳۱,۴
	شخصی	۲۸۷	۶۴,۳
	اجاره‌ای	۱۰۴	۲۳,۳
مدت سکونت	سایر	۵۵	۱۲,۴
	کمتر از ۵	۳۰	۶,۷
	۵ تا ۱۰	۶۴	۱۴,۳
	۱۰ تا ۲۰	۸۱	۱۸,۲
درآمد	۲۰ به بالا	۲۷۱	۶۰,۸
	بدون درآمد	۲۳	۵,۲
	زیر یک میلیون تومان	۳۴	۷,۶
	یک تا دو میلیون تومان	۱۵۷	۳۵,۱
	۲ تا ۳ میلیون تومان	۱۵۶	۳۵
	۳ تا ۴ میلیون تومان	۶۱	۱۳,۷
بیش از ۴ میلیون تومان	۱۵	۳,۴	

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷.

**یافته‌های استنباطی پژوهش:**

به منظور تعیین تأثیر حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهر بوشهر، ابتدا وضعیت موجود هر یک از متغیرها و شاخص‌ها ارزیابی و سپس به سنجش همبستگی و تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته به شرح زیر پرداخته شده است.

**بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری:**

همان‌طور که گفته شد متغیر حکمروایی خوب شهری به عنوان متغیر عامل و اثرگذار بر زیست پذیری می‌باشد. برای بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در شهر بوشهر از ۸ شاخص استفاده شده است. پرسشنامه تهیه شده در اختیار شهروندان قرار گرفت سپس داده‌های جمع‌آوری شده وارد نرم‌افزار *SPSS* گردید و با استفاده از آزمون *T* تک‌نمونه‌ای وضعیت

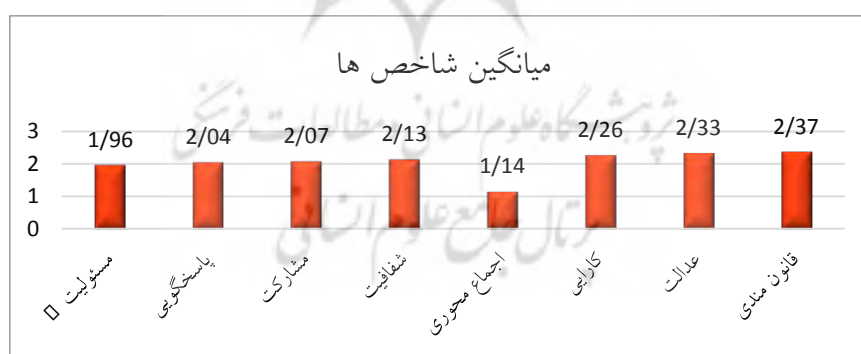
هر یک از شاخص‌های حکمروایی خوب شهری مشخص گردید. در جدول شماره ۳ و نمودار شماره ۱ نتیجه بررسی شاخص‌های متغیر حکمروایی خوب شهری ارائه شده است.

جدول ۳- نتیجه آماره آزمون میانگین در بررسی وضعیت متغیر حکمروایی خوب شهری

تیمه آزمون	تفاوت در سطح ۹۵٪ فاصله اطمینان		میانگین تفاوت‌ها	سطح معناداری	آماره آزمون T	میانگین تفاوت معیار	انحراف معیار	میانگین	معیار
	بالا	پایین							
نامطلوب	-۰.۷۹۶۳	-۰.۹۴۹۰	-۰.۸۷۲۶۵	.۰۰۰	-۲۲.۴۵۳	.۰۳۸۸۷	.۸۲۰۸۱	۲.۱۲۷۴	شفافیت
نامطلوب	-۰.۶۶۵۱	-۰.۸۰۸۵	-۰.۷۳۶۷۷	.۰۰۰	-۲۰.۲۰۱	.۰۳۶۴۷	.۷۷۰۲۶	۲.۲۶۳۲	کارایی و اثربخشی
نامطلوب	-۰.۵۹۷۸	-۰.۷۳۵۸	-۰.۶۶۶۸۲	.۰۰۰	-۱۸.۹۹۷	.۰۳۵۱۰	.۷۴۱۲۸	۲.۳۳۳۲	عدالت
نامطلوب	-۰.۵۵۸۸	-۰.۶۹۰۵	-۰.۶۲۴۶۶	.۰۰۰	-۱۸.۶۳۷	.۰۳۳۵۲	.۷۰۷۸۵	۲.۳۷۵۳	قانونمندی
نامطلوب	-۰.۹۵۶۴	-۱.۱۰۶۴	-۱.۰۳۱۳۹	.۰۰۰	-۲۷.۰۴۰	.۰۳۸۱۴	.۸۰۵۵۴	۱.۹۶۸۶	مسئولیت‌پذیری
نامطلوب	-۰.۸۸۸۳	-۱.۰۳۹۱	-۰.۹۶۳۶۸	.۰۰۰	-۲۵.۱۱۷	.۰۳۸۳۷	.۸۱۰۲۹	۲.۰۳۶۳	پاسخگویی
نامطلوب	-۰.۸۵۶۲	-۱.۰۰۰۳	-۰.۹۲۸۲۵	.۰۰۰	-۲۵.۳۳۵	.۰۳۶۶۴	.۷۷۳۷۶	۲.۰۷۱۷	مشارکت
نامطلوب	-۰.۷۷۶۷	-۰.۹۲۵۵	-۰.۸۵۱۱۲	.۰۰۰	-۲۲.۴۸۶	.۰۳۷۸۵	.۷۹۹۳۷	۲.۱۴۸۹	اجماع محوری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷.

نتیجه بررسی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری نشان می‌دهد که میانگین شاخص‌ها معادل ۲/۲ و کمتر از حد متوسط (۳) به دست آمده است. سطح معناداری شاخص‌ها با توجه اینکه کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده‌اند، تأیید می‌گردد؛ بنابراین می‌توان گفت وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر بوشهر نامطلوب است. میانگین شاخص‌ها به ترتیب از بالاترین تا کمترین میانگین شامل قانونمندی، عدالت، کارایی و اثربخشی، اجماع محوری، شفافیت، مشارکت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری می‌باشد.



نمودار ۱- میانگین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر بوشهر. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷.

### ارزیابی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری شهری:

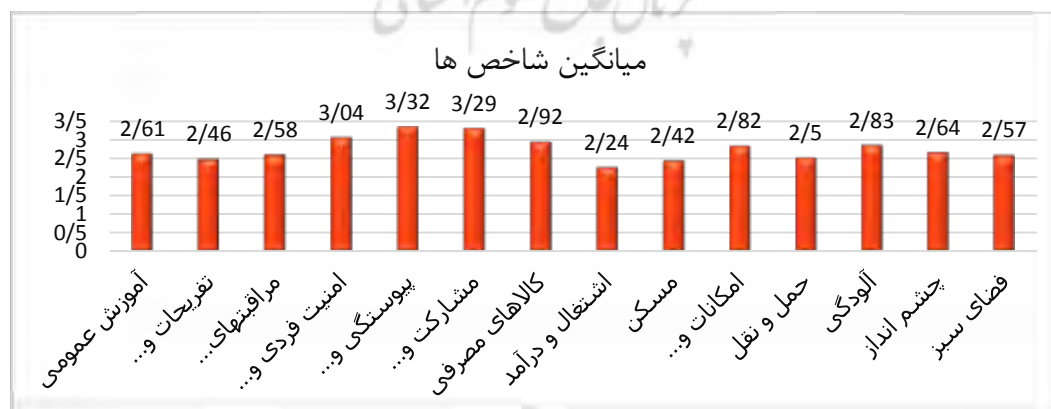
مفهوم زیست‌پذیری شهری همانند کیفیت زندگی دارای دو بعد عینی و ذهنی است. بعد ذهنی، دیدگاه و ذهنیت شهروندان در رابطه با شاخص‌های زیست‌پذیری می‌باشد. در این پژوهش با استفاده از پرسشنامه، دیدگاه شهروندان در مورد شاخص‌های زیست‌پذیری گردآوری شده است. نتیجه بررسی داده‌های گردآوری شده با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای در جدول شماره ۴ و نمودار شماره ۲ مشاهده می‌گردد.

جدول ۴- نتیجه آماره آزمون میانگین در بررسی وضعیت متغیر زیست پذیری شهر بوشهر

نتیجه آزمون	تفاوت در سطح ۹۵٪ فاصله اطمینان		میانگین تفاوت‌ها	سطح معناداری	آمار آزمون T	میانگین تفاوت‌ها	تفاوت معیار	زیست پذیری	متغیر
	پایین ترین	بالا ترین							
نامطلوب	-۰.۴۴۶۰	-۰.۳۲۳۰	-۰.۳۸۴۵۳	۰.۰۰۰	-۱۲.۲۸۸	۰.۳۱۲۹	۰.۶۶۰۸۸	۲.۶۱۵۵	آموزش عمومی
نامطلوب	-۰.۶۰۷۶	-۰.۴۶۵۴	-۰.۵۳۶۵۲	۰.۰۰۰	-۱۴.۸۳۳	۰.۳۶۱۷	۰.۷۶۳۸۵	۲.۴۶۳۵	تفریحات
نامطلوب	-۰.۴۹۰۳	-۰.۳۵۳۲	-۰.۴۲۱۷۲	۰.۰۰۰	-۱۲.۰۹۴	۰.۳۴۸۷	۰.۷۳۵۵۹	۲.۵۷۸۳	بهداشت و سلامت
مطلوب	-۰.۰۲۱۴	۰.۱۱۲۸	۰.۰۴۵۶۹	۰.۱۱	۱.۳۳۸	۰.۳۴۱۶	۰.۷۲۰۵۴	۳.۰۴۵۷	امنیت فردی و اجتماعی
مطلوب	۰.۲۵۹۷	۰.۳۷۸۸	۰.۳۱۹۲۸	۰.۰۰۰	۱۰.۵۳۷	۰.۳۰۳۰	۰.۶۳۹۹۰	۳.۳۱۹۳	پیوستگی و تعلق مکانی
مطلوب	۰.۲۲۰۹	۰.۳۵۳۱	۰.۲۸۷۰۰	۰.۰۰۰	۸.۵۳۷	۰.۳۳۶۲	۰.۷۰۹۹۷	۳.۲۸۷۰	مشارکت و همبستگی
نامطلوب	-۰.۱۴۷۱	-۰.۰۱۷۰	-۰.۰۸۲۰۶	۰.۱۳	-۲.۴۸۰	۰.۳۳۰۹	۰.۶۹۸۷۶	۲.۹۱۷۹	کالاهای مصرفی
نامطلوب	-۰.۸۲۸۲	-۰.۶۸۶۴	-۰.۷۵۷۲۹	۰.۰۰۰	-۲۰.۹۸۲	۰.۳۶۰۹	۰.۷۶۲۲۲	۲.۲۴۲۷	اشتغال و درآمد
نامطلوب	-۰.۶۵۴۴	-۰.۵۱۲۴	-۰.۵۸۳۴۱	۰.۰۰۰	-۱۶.۱۴۹	۰.۳۶۱۳	۰.۷۶۲۹۶	۲.۴۱۶۶	مسکن
نامطلوب	-۰.۲۳۹۳	-۰.۱۱۵۰	-۰.۱۷۷۱۳	۰.۰۰۰	-۵.۶۰۳	۰.۳۱۶۱	۰.۶۶۷۶۶	۲.۸۲۲۹	امکانات زیربنایی
نامطلوب	-۰.۵۶۲۲	-۰.۴۳۲۲	-۰.۴۹۷۲۰	۰.۰۰۰	-۱۵.۰۲۴	۰.۳۳۰۹	۰.۶۹۸۹۱	۲.۵۰۲۸	حمل و نقل
نامطلوب	-۰.۲۳۵۴	-۰.۱۰۶۲	-۰.۱۷۰۷۸	۰.۰۰۰	-۵.۱۹۵	۰.۳۲۸۷	۰.۶۹۴۲۲	۲.۸۲۹۲	آلودگی
نامطلوب	-۰.۴۲۴۰	-۰.۲۸۷۲	-۰.۳۵۵۶۱	۰.۰۰۰	-۱۰.۲۱۵	۰.۳۴۸۱	۰.۷۳۵۱۸	۲.۶۴۴۴	کیفیت بصری
نامطلوب	-۰.۵۱۱۳	-۰.۳۴۸۲	-۰.۴۲۹۷۵	۰.۰۰۰	-۱۰.۳۶۰	۰.۴۱۴۸	۰.۸۷۶۰۵	۲.۵۷۰۳	کیفیت فضای سبز

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷.

با توجه به نتایج حاصل شده می‌توان گفت میانگین ۱۱ شاخص از ۱۴ شاخص زیست پذیری شهری کمتر از حد متوسط (۳) به دست آمده است. میانگین شاخص‌های امنیت فردی و اجتماعی، پیوستگی و تعلق مکانی و مشارکت و همبستگی بالاتر از ۳ محاسبه شده است. پایین‌ترین میانگین به دست آمده مربوط به شاخص اشتغال و درآمد در شهر بوشهر است. سطح معناداری تمام شاخص‌ها نیز کمتر از ۰,۰۵ است. در مجموع میانگین شاخص‌ها ۲,۷۱ می‌باشد که کمتر از حد متوسط (۳) است. میانگین بعد اجتماعی با ۲,۸۸ بالاتر از میانگین کل و ابعاد زیست‌محیطی و اقتصادی به ترتیب با میانگین ۲,۶۸ و ۲,۵۸ پایین‌تر از میانگین کل زیست پذیری قرار دارند.



نمودار ۲- میانگین شاخص‌های زیست پذیری شهری در شهر بوشهر. منبع: یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی همبستگی بین شاخص‌های متغیر حکمروایی خوب شهری با زیست پذیری شهری در شهر بوشهر از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج آزمون در بررسی همبستگی‌ها در جدول شماره ۵ بیان شده است. نتیجه آزمون پیرسون در بررسی رابطه شاخص‌ها گویای این مطلب است که رابطه بین شاخص‌ها معنی‌دار می‌باشد و بین شاخص‌ها همبستگی ضعیف تا متوسطی وجود دارد. با افزایش وضعیت هر شاخص در شهر، شاخص‌های دیگر نیز وضعیت بهتری پیدا می‌کنند. با توجه به نتایج ضریب همبستگی پیرسون می‌توان گفت بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با آموزش عمومی، پیوستگی و تعلق مکانی و مشارکت در شهر بوشهر همبستگی ضعیف و بین سایر شاخص‌ها همبستگی متوسطی وجود دارد. سطح معنی‌داری تمام شاخص‌ها نیز کمتر از ۰,۰۵ و مورد تأیید می‌باشد.



جدول ۵- نتایج آزمون همبستگی پیرسون در بررسی رابطه شاخص‌های پژوهش

شاخص	آماره	عمومی	آموزش	اوقات فراغت	تفریحات و درمانی	خدمات	و اجتماعی	اهمیت فردی	تعلق مکانی	پیشگویی و همبستگی	مشارکت و مصرفی	کالاهای	درآمد	اشتغال و مسکن	زیربنایی	خدمات	حمل و نقل	آلودگی	کیفیت بصری	کیفیت فضای سبز
شفافیت	Pearson Correlation	۰۹۴	۳۳۱	۳۵۹	۳۱۴	۲۰۱	۱۴۱	۳۷۴	۴۹۸	۳۷۵	۲۶۷	۴۶۸	۳۷۶	۳۹۴	۴۲۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۴۸	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
کارایی و اثربخشی	Pearson Correlation	۱۴۷	۴۹۱	۴۳۳	۳۹۲	۳۱۹	۱۹۰	۳۸۶	۴۸۷	۴۲۸	۳۸۷	۵۳۴	۴۶۳	۵۶۰	۵۲۵	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۰۲	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
عدالت	Pearson Correlation	۱۱۶	۳۴۲	۳۲۸	۳۲۳	۱۷۸	۱۵۵	۲۹۴	۴۲۵	۳۵۹	۳۱۴	۴۴۲	۴۱۸	۴۱۶	۳۶۶	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۱۵	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۱	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
قانون‌مندی	Pearson Correlation	۱۰۵	۳۶۲	۳۵۹	۳۲۶	۱۸۴	۱۶۵	۳۵۵	۴۳۹	۴۲۶	۴۰۲	۴۸۹	۴۳۲	۴۷۶	۴۳۲	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۲۷	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
مسئولیت‌پذیری	Pearson Correlation	۱۲۴	۴۱۸	۳۷۸	۲۷۶	۲۱۱	۱۵۶	۳۹۴	۴۷۷	۳۷۵	۳۳۵	۵۲۲	۳۹۶	۴۴۸	۴۹۱	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۰۹	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۱	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
پاسخگویی	Pearson Correlation	۱۱۹	۴۴۸	۳۵۶	۲۸۹	۲۲۹	۱۵۷	۴۱۹	۴۹۶	۳۸۳	۳۷۳	۵۲۴	۴۲۹	۴۷۸	۵۰۲	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۱۲	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۱	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
مشارکت	Pearson Correlation	۱۲۹	۳۹۸	۳۲۶	۳۲۵	۲۲۴	۱۲۷	۳۴۰	۵۱۶	۳۸۲	۳۳۳	۵۱۲	۴۰۲	۴۲۰	۴۳۴	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۰۷	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۷	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	
اجماع‌محوری	Pearson Correlation	۱۴۰	۴۹۱	۴۱۱	۳۴۲	۱۸۴	۱۵۲	۳۸۱	۴۸۶	۴۲۰	۳۵۳	۵۳۱	۴۱۳	۵۰۸	۴۶۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
	Sig	۰۰۳	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۱	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷.

در ادامه پژوهش جهت بررسی تأثیر متغیرهای حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. از پیش‌فرض‌های اساسی رگرسیون خطی این است که توضیح داده‌های متغیرها باید نرمال یا نزدیک به نرمال باشد. در بخش روش تحقیق بیان شد که با استفاده از آزمون کولموروف-اسمیرنف نرمال بودن داده‌ها تأیید شد. در این آزمون متغیرهای حکمروایی خوب شهری به‌عنوان متغیرهای مستقل و متغیر زیست‌پذیری شهری به‌عنوان متغیر وابسته وارد معادله شدند. با توجه به ضریب همبستگی چندگانه می‌توان گفت بین متغیرها همبستگی قوی وجود دارد. (جدول شماره ۶).

جدول ۶- آماره تحلیل رگرسیون در بررسی تأثیر حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهر بوشهر

متغیر	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح‌شده
پاسخگویی	۰,۷۲۳	۰/۵۲۳	۰/۵۱۴
مسئولیت‌پذیری			
قانونمندی			
مشارکت			
شفافیت			
عدالت			
کارایی			
اجماع‌محوری			

در جدول شماره ۶ میزان ضریب تعیین برابر ۰,۵۲۳ می باشد که تا حدود زیادی قادر به تبیین واریانس متغیر وابسته است. ضریب تعیین تعدیل شده به دست آمده در این مدل برای سنجش زیست پذیری شهری مناسب است.

جدول ۷- ضرایب تأثیر آزمون رگرسیون در بررسی تأثیر حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهر بوشهر

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد		ضرایب غیراستاندارد		متغیر
		بتا	خطای استاندارد	B		
.۰۰۰	۲۸.۵۴۱		.۰۵۷	۱.۶۳۹	(Constant)	
.۰۰۰	۱۱.۲۴۸	.۴۲۵	.۰۴۸	.۴۵۱	پاسخگویی	
.۰۰۰	۱۴.۷۲۱	.۵۱۳	.۰۵۷	.۵۴۲	مسئولیت پذیری	
.۰۰۱	۹.۵۰۴	.۳۷۴	.۰۳۱	.۳۹۳	قانونمندی	
.۰۰۰	۱۲.۳۱۲	.۴۲۱	.۰۴۵	.۴۴۹	مشارکت	
.۰۰۰	۱۷.۶۳۲	.۶۰۷	.۰۶۷	.۶۲۷	شفافیت	
.۰۰۰	۱۵.۴۷۸	.۵۹۳	.۰۵۹	.۶۱۲	عدالت	
.۰۰۰	۵.۵۴۱	.۴۹۶	.۰۵۱	.۵۲۳	کارایی	
.۰۰۰	۱۰.۷۲۸	.۴۶۸	.۰۵۶	.۴۹۲	اجماع محوری	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷.

نتایج مربوط به ضرایب تأثیر رگرسیونی متغیرهای مستقل با ضریب بتای مثبت نشان می دهد که تغییر یک انحراف استاندارد در شاخص های حکمروایی خوب شهری سبب تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر زیست پذیری شهری می شود. بیشترین تأثیر را متغیر شفافیت با بتای ۰,۶۰۷ دارد و بعد از آن شاخص عدالت (۰,۵۹۳)، مسئولیت پذیری (۰,۵۱۳)، کارایی (۰,۴۹۶)، اجماع محوری (۰,۴۶۸)، پاسخگویی (۰,۴۲۵)، مشارکت (۰,۴۲۱)، و قانونمندی (۰,۳۷۴). قرار دارند. در این آزمون شاخص های با سطح خطای کوچک تر از ۰,۰۱ معنی دار می باشند.

#### نتیجه گیری:

وجود شیوه های سستی، متمرکز، بخشی و ناکارآمد مدیریت شهری و ناتوانی بخش های عمومی مانند شهرداری ها و کمبود بودجه های دولتی در نبود سرمایه گذاران بخش خصوصی و مشارکت شهروندان سبب ایجاد مسائل زیادی از جمله افزایش فقر، بیکاری، آسیب های اجتماعی، گسترش سکونتگاه های غیررسمی، توزیع ناعادلانه خدمات، افت زیرساخت ها، آلودگی، ترافیک و سایر مشکلات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی شده است که نتیجه آن کاهش کیفیت زندگی و زیست پذیری شهرها است. در اواخر قرن بیستم در ادامه رویکردهای توسعه پایدار شهری، شیوه نوین مدیریت شهری یعنی حکمروایی خوب شهری به منظور اصلاح و بهبود مدیریت شهری بخصوص در کشورهای در حال توسعه با هدف کاهش مسائل مذکور پیشنهاد شده است. این رویکرد با مشارکت همه گروه ها و شهروندان سعی در افزایش کیفیت زیست در شهرها دارد. زیست پذیری شهری وضعیت شهرها را بر اساس ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، زیست محیطی ارزیابی

<sup>۱</sup> ضریب تعیین به مجذور ضریب همبستگی گفته می شود که میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر وابسته توسط مجموعه متغیرهای مستقل را نشان می دهد. مقدار این ضریب نیز بین صفر تا ۱ متغیر است که هر چه به سمت ۱ میل کند، نشان از آن دارد که متغیرهای مستقل توانسته اند مقدار زیادی از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند و برعکس هر چه به صفر نزدیک تر باشد، دلالت بر نقش کم متغیرهای مستقل در تبیین واریانس متغیر وابسته دارد.

می‌کند. مطلوبیت و ارتقاء این ابعاد بدون وجود مدیریت شهری کارآمد امکان‌پذیر نیست. از آنجاکه شهر بوشهر نیز با چالش‌های مذکور مواجه است و حکمروایی خوب شهری می‌تواند ضمن تقویت فرآیند توسعه شهری، زمینه و محیط مناسبی را برای ارتقاء کیفیت زیست‌شهروندان فراهم نماید، لذا در این مقاله به سنجش و ارزیابی تأثیر شاخص‌های حکمروایی شهری بر زیست‌پذیری پرداخته شده است. نتایج حاصله نشان می‌دهد وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (با میانگین ۲/۲) در شهر بوشهر نامناسب است و شهروندان بر این موضوع اتفاق نظر دارند که هیچ‌کدام از شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در بدنه مدیریت شهری بوشهر تحقق نیافته است. نتایج بررسی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری نشان می‌دهد که وضعیت بعد اقتصادی و زیست‌محیطی در شهر بوشهر نامناسب است و شاخص‌های امنیت فردی و اجتماعی، پیوستگی و تعلق مکانی و مشارکت و همبستگی از بعد اجتماعی بالاتر از ۳ محاسبه شده است. این نتیجه می‌تواند از یک طرف ناشی از نرخ بالای بیکاری، پایین بودن کیفیت امکانات و خدمات زیرساختی و دسترسی پایین به حمل‌ونقل عمومی، سرانه پایین فضای سبز و کیفیت نازل بهداشت محیط، از جمله دفع غیربهداشتی زباله و فاضلاب شهری و از طرفی حاصل سطح نسبتاً بالای امنیت فردی و اجتماعی، حس تعلق و دلبستگی، حفظ فرهنگ بومی و مراسم سنتی و پایبندی به حقوق شهروندی دانست. نتایج تحلیل همبستگی بیان‌کننده این موضوع است که بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری در شهر بوشهر همبستگی ضعیف تا متوسطی وجود دارد. سپس برای بررسی تأثیر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری در شهر بوشهر از رگرسیون استفاده گردید. ضریب تعیین ۵۲ درصدی آماره تحلیل رگرسیون نشان دهنده تأثیر ۵۲ درصدی متغیر مستقل (حکمروایی خوب شهری) بر متغیر وابسته (زیست‌پذیری شهری) است. سطح معناداری  $sig=0.000$  به دست آمده نیز حاکی از معنادار بودن آن در سطح ۹۹ درصد بوده و این بدان معناست که بین میزان حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری رابطه معناداری وجود دارد. میزان تأثیرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته با ضریب بتای مثبت نیز بیانگر رابطه مثبت بین این دو متغیر است؛ یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می‌یابد که در این تحقیق مشخص گردید تغییر یک انحراف استاندارد در شاخص‌های حکمروایی خوب شهری سبب تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر زیست‌پذیری شهری می‌شود. نتایج کلی پژوهش با نتایج پژوهش‌های شریف زادگان و قانونی (۱۳۹۶)، سجادی (۱۳۹۶) مشکینی و مؤذن (۱۳۹۲)، حمیدی و همکاران (۱۳۹۴)، رضوی زاده (۱۳۹۵) احد نژاد و جعفری (۱۳۹۶) کوین و فنگ (۲۰۱۶)، بداج و دایمنیکا (۲۰۱۷)، بلانس (۲۰۰۸) بر نقش حکمروایی خوب شهری بر توسعه پایدار، توسعه پایدار شهری و کیفیت زندگی تاکید کرده اند که منجر به تحقق شهر زیست‌پذیر می‌گردند، همسو می‌باشد. در این رابطه باید گفت با توجه به اینکه حکمروایی خوب شهری یکی از اصول دستیابی توسعه پایدار شهری است و منجر به تحقق ابعاد توسعه پایدار به‌ویژه اجتماعی و اقتصادی می‌شود تقویت و اجرای شاخص‌های این رویکرد در شهر بوشهر با توجه به وضعیت نامناسب زیست‌پذیری در این شهر ضروری است. شهر بوشهر با توجه به وجود محله‌های فقیرنشین و حاشیه‌نشین و افزایش نابرابری در خدمات و امکانات شهری نیاز بیشتری به اجرای شاخص عدالت محوری دارد.

طبق بیان Kaufmann و همکاران (۲۰۰۵)، شاخص مشارکت به تدابیر حکومتی جهت افزایش مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری، نظارت و ارزیابی به‌ویژه گروه‌های فقیر و سکونتگاه‌های غیررسمی اشاره دارد. این بخش ارتباط نزدیکی با شاخص شفافیت و مسئولیت‌پذیری مقامات شهری برای افزایش دسترسی شهروندان به اطلاعات و مکانیسم‌های برای ارتقای حقوق شهروندان است. تنها زمانی که اطلاعات در دسترس است مشارکت در تصمیم‌گیری، نظارت و ارزیابی امکان‌پذیر می‌شود. با توجه به اینکه، متغیر حکمروایی خوب شهری به عنوان متغیر مؤثر بر زیست‌پذیری شهری بیان گردید بنابراین لازم است تا پیشنهادهاى ارائه در راستای تقویت این متغیر بیان گردد:

- ایجاد سامانه‌های اطلاع‌رسانی در رابطه با طرح‌ها و قراردادهای و انتشار مستمر اطلاعات و حق دسترسی همه شهروندان به آن
- بسترسازی جهت افزایش مشارکت شهروندان در طرح‌های توسعه شهری
- ارزیابی و نظرخواهی مستمر از شهروندان در رابطه با فعالیت‌های شهرداری و شورای شهر
- استفاده از زنان در پست‌های مدیریتی به‌ویژه مدیریت شهری
- استفاده از نیروی متخصص و کارشناس در بدنه مدیریت شهری
- اولویت‌دهی به برنامه‌های خدمات‌رسانی و طرح‌های شهری جهت افزایش خدمات در محلات محروم جهت بهبود شاخص عدالت اجتماعی و برابری شهروندان در حق دستیابی به فرصت‌های اقتصادی و امکانات و خدمات عمومی و دولتی
- برگزاری جلسات مدیران با مردم برای بیان مشکلات شهر و رسیدن به اجماع در مورد برنامه‌های توسعه شهری
- تهیه برنامه‌ها و ایجاد زیرساخت‌های لازم در راستای بهبود وضعیت شغلی و درآمدی شهروندان
- تامین امنیت سرمایه‌گذاری، ساده‌سازی، صراحت و ثبات در تصمیمات اقتصادی و برخورداری از اقتصاد شفاف و رقابتی با هدف به حداکثر رساندن مشارکت‌آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی

#### منابع و مأخذ:

۱. احد نژاد، محسن و مینا جعفری، (۱۳۹۶)، بررسی اثرات حکمروایی خوب در افزایش کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: کوی اندیشه شهر زنجان)، اولین همایش اندیشه‌ها و فناوری‌های نوین در علوم جغرافیایی، زنجان، گروه جغرافیای دانشگاه زنجان.
۲. برک‌پور، ناصر؛ اسدی، ایرج (۱۳۹۰)، مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات دانشگاه هنر، تهران.
۳. برک‌پور، ناصر، اسدی، ایرج، (۱۳۸۸)، مدیریت و حکمروایی شهری، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه هنر.
۴. تقوایی، عباس، تاجدار، رضا (۱۳۸۸) درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴۳.
۵. حمیدی، اکبر؛ لیلا محمدی کاظم‌آبادی و رقیه قاسمی، (۱۳۹۴)، بررسی و ارزیابی تأثیر حکمروایی شایسته در توسعه پایدار شهری مطالعه موردی: شهر سردرود، سومین کنگره بین‌المللی عمران، معماری و توسعه شهری، تهران، دبیرخانه دائمی کنگره بین‌المللی عمران، معماری و توسعه شهری، دانشگاه شهید بهشتی.
۶. خراسانی، محمدامین (۱۳۹۵)، تأملی در مفهوم زیست‌پذیری، شناخت، سنجش و رویکردها، دومین پژوهشی در هنر و علوم انسانی، سال اول، شماره ۲.
۷. رشیدی ابراهیم حصار، اصغر؛ موحد، علی؛ تولایی، سیمین؛ موسوی، میر نجف (۱۳۹۳). تحلیل فضایی منطقه کلان‌شهری تبریز با رویکرد زیست‌پذیری، فصلنامه علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، سال شانزدهم، شماره ۵۴، صص ۱۷۶-۱۵۵.
۸. رضوی زاده، الهام، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر حکمروایی خوب شهری بر کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر مرند)، سومین کنفرانس علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی معماری و شهرسازی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
۹. رهنمایی، محمدتقی؛ کشاورز، مهناز (۱۳۸۹)، بررسی الگوی حکمروایی خوب و نقش دولت در مدیریت و اداره‌ی امور شهرها در ایران، دو فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال اول، بهار و تابستان.



۱۰. ساسانپور، فرزانه (۱۳۹۲). اصول و ویژگی‌های شهر زیست‌پذیر، اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار-تهران.
۱۱. سجادی، ژیلا، یارمرادی، کیومرث، کانونی، رضا، حیدری، مرتضی (۱۳۹۶) نقش حکمروایی شایسته در ارتقا کیفیت محیط‌زیست شهری از دیدگاه ساکنان، مطالعه موردی: محله باغ فردوس منطقه یک شهر تهران، دو فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، سال هشتم، شماره ۱، صص ۹۵-۱۰۸.
۱۲. شریف زادگان محمدحسین، قانونی، حسین (۱۳۹۶) تحلیل رابطه حکمروایی خوب کشورها و کیفیت زندگی شهرها، فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۱۷، شماره ۶۶، صص ۲۲-۱۶۶.
۱۳. شکوهی، محمد اجزاء، مؤمنی، میترا، (۱۳۹۲)، بررسی میزان آگاهی شهروندان از خدمات‌رسانی شهرداری و تأثیر آن بر مشارکت در محله هاشمیه شهر مشهد، اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار، اسفندماه ۱۳۹۲، تهران.
۱۴. صالحی، ر، (۱۳۹۲)، ارزیابی و تحلیل رابطه بین سرمایه اجتماعی شهری و حکمروایی شهری، مطالعه موردی: شهر نسیم شهر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم زمین دانشگاه شهید چمران اهواز.
۱۵. کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۶) درآمدی بر الگوی حکمروایی شهری، جستارهای شهرسازی، شماره ۱۹-۲۰، تهران. انتشارات مهندسان مشاور فرهاد
۱۶. مشکینی، ابوالفضل، پورموسوی، سیدموسی، مؤذن، سهراب (۱۳۹۳). ارزیابی الگوی مدیریت محله مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ششم، صص ۳۱-۴۴.
۱۷. مشکینی، ابوالفضل، مؤذن، سمیه (۱۳۹۳)، تحلیل حکمروایی مطلوب شهری در پایداری شهرها مطالعه موردی: عجب شیر.
۱۸. نوبری، نازک، رحیمی، محمد (۱۳۸۹) حکمرانی خوب یک ضرورت تردیدناپذیر، دانش شهر شماره ۱۱، مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهر تهران، صص ۴۸-۱.
19. Aubut, J., (2004). *The good governance agenda: who wins and who loses. Some empirical evidence for 2001. LSE, Development Studies Institute, London, DESTIN Working Paper No. 04-48*
20. Badach, J, & Dymnicka, M. (2017, October). *Concept of 'Good Urban Governance' and Its Application in Sustainable Urban Planning. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 245, No. 8, p. 082017). IOP Publishing.*
21. Blanes, J. P. (2008). *Key governance principles underpinning urban sustainable development planning and management. WIT Transactions on Ecology and the Environment, 117, 55-65.*
22. *Cities plus* (2003) "A sustainable urban system": the long term plan for greater Vancouver, cannada, cities plus
23. Devas, N., Amis, P., Beall, J., Grant, U., Mitlin, D., Rakodi, C., & Satterthwaite, D. (2001). *Urban governance and poverty: lessons from a study of ten cities in the South. University of Birmingham, International Development Department.*
24. Dollarhide, C. T., Mayes, R. D., Dogan, S., Aras, Y., Edwards, K., Oehrtman, J. P., & Clevenger, A. (2018). *Social Justice and Resilience for African American Male Counselor Educators: A Phenomenological Study. Counselor Education and Supervision, 57(1), 2-17.*
25. Howley, Peter & Scott, Mark & Redmond, Declan (2009), *Sustainability versus liveability: an investigation of neighbourhood satisfaction, Journal of Environmental Planning and Management.*
26. Kaufmann, D.; Leutier, F. and Mastruzzi, M. (2005) *Governance and the City: An Empirical Exploration into Global Determinants of Urban Performance, Policy Research Working Paper 3712, and Washington: World Bank*
27. Kevin, N. H., & Feng, L. J. (2016). *Urban Governance Indicators and Quality of Life in Congo: Case study of Brazzaville. Journal of Studies in Social Sciences, 15(2).*
28. Landry, C., (2000): *Urban Vitality: A New source of Urban Competitiveness, Prince Claus fund journal, ARCHIS issue Urban Vitality / Urban Heroes.*

29. Lennard, H, L. (1997) "principles for the livable city" in Lennard, S.H, S von Ungern Sternberg, Lennard, eds. *Making cities livably. International making cities livably conferences. California, USA: Gondolier press.*
30. Lockwood, M. (2010). *Good governance for terrestrial protected areas: A framework,*
31. Lynch, K (1961), *Image of the city. Cambridge ma: MIT Press* Lynch, K (1981), *Good city form. Cambridge ma: MIT Press.*
32. National Association of Regional Councils (2010) *The Livable Communities Act*, available: [www.narc.com](http://www.narc.com) *Principles and Performance Outcomes. Journal of Environmental Management, 91(3), 754-766*
33. Song, Yang (2011), *A Livable City Study in China; Using Structural Equation Models*, Thesis submitted in Statistics, Department of Statistics, Uppsala University;
34. *Surface Transportation Policy Partnership (STPP) (2006), from the margins to mainstream: A guide to transportation opportunities in your community, final edition;*
35. Timmer and Seymoar (2005), *The Livable City the World Urban Forum 2006, Vancouver, Canada International Center for Sustainable Cities.*
36. UNDP, (1997). *Defining Core Characteristics of Good Governance, United Nations Development Programme, Management Development and Governance Division, Strengthening Capacity for People-Centred Development, UNDP, and New York.*
37. Veenhoven, R & Ouwenel, P (1995), *Livability of the welfare state: appreciation – of – life and length – of life in nations varying in state – welfare effort, social indicators Research*
38. VIPI (2004), *online TDM encyclopedia, Victoria Transport Policy Institute: www.vtppi.or*
39. Zhang, H. et al, 2011, *Lovable City: Maintaining our Beliefs While Living in a Changing World and Building Towards a Better Society, Proceedings Real Corp 2011 Tagungsband 18-20 May 2011, Essen, It's Available at: <http://www.corp.at>*

